

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

บริษัทข้ามชาติ (Multinational Corporations) ในระบบเศรษฐกิจโลกคือ หน่วยธุรกิจจำนวนมากที่ได้รับการจัดการโดยองค์กรที่มีความซับซ้อน ประกอบกันขึ้นจากบริษัทแม่ (Parent) และบริษัทลูก (Subsidiary) หรือ บริษัทานเครือ (Affiliated) ร่วมกัน ประกอบธุรกิจในประเทศต่างๆหลายประเทศทั่วโลก และธุรกิจเหล่านั้นจะได้รับการบ่งบอกว่าเป็นธุรกิจของบริษัทข้ามชาติโดยการนำภาพพจน์ ตรา หรือเครื่องหมายแบบเดียวกัน (Own Group Persona and Logo) ความสำคัญและการขยายปริมาณของบริษัทข้ามชาติเกิดขึ้นจากกระแสพลวัตทางเศรษฐกิจกระแสหลักของโลก หรือกระแสเศรษฐกิจแบบทุนนิยม นับตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมากิจกรรมของบริษัทข้ามชาติก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนธุรกิจในระดับนานาชาติและนำไปสู่ความยากลำบากในการศึกษาวิเคราะห์เศรษฐกิจของโลกด้วย กิจกรรมของบริษัทข้ามชาติที่เป็นที่ทราบกันอยู่โดยทั่วไปคือกิจกรรมการลงทุนทางตรง (Foreign Direct Investment) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ธุรกิจข้ามพรมแดน และมีผลทำให้เกิดความสัมพันธ์อันซับซ้อนในกลุ่มบริษัทฯ ทำให้มีความยากลำบากต่อการศึกษาถึงความ เป็นเอกภาพของบริษัท และก่อให้เกิดผลกระทบในด้านอื่น ๆ

ลักษณะการเป็นกลุ่มองค์กรทางธุรกิจ (Group of Enterprise) ของบริษัทข้ามชาติโดยข้อเท็จจริงจะมีลักษณะที่มีโครงสร้างองค์กรร่วมกัน มีการควบคุมร่วมกัน และมียุทธศาสตร์ในการประกอบธุรกิจเป็นแบบแผนเดียวกันเสมือนกับเป็นองค์กรทางเศรษฐกิจองค์กรเดียว (Integrated Economic Unit) ในขณะที่สถานะทางกฎหมายของแต่ละองค์กรจะมีสถานะที่หลากหลายต่างกันไปโดยจะขึ้นอยู่กับกฎหมายหรือข้อบังคับของรัฐแต่ละรัฐที่ประกอบธุรกิจ และโดยนัยเช่นนี้ บริษัทข้ามชาติในทัศนะของกฎหมายจึงยอมรับแต่เพียงการเป็นกลุ่มของบริษัทฯ หรือองค์กรย่อยๆจากหลายๆประเทศ แต่ละองค์กรมีการแยกต่างหากจากกัน (Separate

Entity) และ/หรืออาจจะมีสภาพบุคคล (Legal Personality) ตามกฎหมายของแต่ละประเทศ นอกจากนั้นในทางกฎหมายระหว่างประเทศขณะนี้ยังไม่มีระบบกฎหมายระหว่างประเทศหรือระบบนานาชาติใดอันเป็นที่ยุติแล้วที่ยอมรับสถานะทางกฎหมายระหว่างประเทศของบริษัทข้ามชาติ หรือเป็นแบบแผน กฎข้อบังคับโดยตรงต่อบริษัทข้ามชาติ ด้วย

ปัญหาทางด้านกฎหมายที่จะใช้บังคับต่อบริษัทข้ามชาติ ไม่ว่าจะเป็นในระดับรัฐ หรือระดับกฎหมายระหว่างประเทศ เกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างแบบแผนความคิดทางกฎหมายที่เป็นอยู่ในขณะนี้ (Traditional Legal Concept) กับความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ (Economic Reality) แบบแผนความคิดทางกฎหมายที่เป็นอยู่ในขณะนี้ถือว่า แต่ละองค์กรบริษัทจะเป็นองค์กรทางกฎหมายที่แยกออกจากกันเป็นเอกเทศ (Separate Legal Entity) แต่ละบริษัทจะมีสิทธิและหน้าที่เป็นของตนเอง มีสภาพบุคคล (Personality) เป็นเอกเทศ ถึงแม้จะมีเจ้าของเป็นบริษัทอื่น หรือมีการประกอบธุรกิจร่วมกับบริษัทในเครือที่มีลักษณะเป็นบริษัทเดียวกันก็ตาม ทิศนะทางกฎหมายเช่นนี้มีรากฐานความคิดมาจากปรัชญากฎหมายโรมันและมีการพัฒนาการ และมีการผสมผสานกับการยอมรับหลักจำกัดความรับผิด (Doctrine of Limited Liability)

ในต้นศตวรรษที่ 19 ในประเทศสหรัฐอเมริกา และอังกฤษได้พัฒนาความรับผิดของผู้ถือหุ้นที่เป็นบุคคลธรรมดาที่จะมีความรับผิดต่อบริษัทที่ตนถือหุ้นหรือต่อบุคคลภายนอก ไม่มากไปกว่าหรือไม่ต่ำกว่ามูลค่าของหุ้น มาจนกระทั่งมีการยอมรับว่า นิติบุคคลหรือบริษัทสามารถเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทนิติบุคคลอื่นได้ และถือว่าสิทธิและหน้าที่ของบริษัทนิติบุคคลที่เป็นผู้ถือหุ้น มีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับผู้ถือหุ้นที่เป็นบุคคลธรรมดา และในขณะเดียวกันพัฒนาการทางเศรษฐกิจก็ก้าวไปสู่การค้าและการลงทุนข้ามพรมแดนบริษัทนิติบุคคลสามารถเข้าไปถือหุ้นบริษัทนิติบุคคลของประเทศอื่นได้ ดังจะเห็นได้จากการเกิดขึ้นของกลุ่มธุรกิจที่ประกอบด้วย บริษัทแม่ (Parent Corporation) และ บริษัทลูก (Subsidiary Corporation) อันเป็นการปรากฏตัวของการเป็นบริษัทข้ามชาติดังที่เป็นอยู่ในขณะนี้

การที่บริษัทนิติบุคคลสามารถเป็นผู้ถือหุ้นบริษัทนิติบุคคลอื่นได้นั้น ท้าให้องค์กรทางธุรกิจได้รับประโยชน์จากการเป็นองค์กรทางกฎหมายที่แยกจากกันเป็นเอกเทศ และทำให้สามารถหลีกเลี่ยงจากหลักกฎหมายเรื่องความรับผิด และหลักการจำกัดความรับผิดด้วย ผลทางกฎหมายในกรณีต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ก็ยังเป็นเรื่องที่ยังมีแบบแผนความคิดดั้งเดิมยังมิได้มีการเปลี่ยนแปลงให้ทันกับความเป็นจริงในทางเศรษฐกิจหรือการค้า นิเทศกิจในปัจจุบันแต่อย่างใด

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบริษัทข้ามชาติ หลักการจำกัดความรับผิดชอบ ทำให้เกิดการจำกัดความรับผิดชอบ การจำกัดความรับผิดชอบขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มองค์กรธุรกิจที่รวมกันเป็นบริษัทข้ามชาติ ปัญหาี้ยังมีความซับซ้อนเป็นอย่างมากเมื่อกิจกรรมและกิจการของบริษัทข้ามชาติได้เกิดขึ้นใน บริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ นอกจากนี้ปัญหาหลายอย่างที่เกิดขึ้นยังไม่มีกรอบทาง กฎหมายระหว่างประเทศที่ชัดเจนและสามารถบังคับใช้กับปัญหากฎหมายเหล่านี้

วัตถุประสงค์ของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้

บริษัทข้ามชาติได้ประกอบกิจการอยู่ในหลายๆประเทศ และมีบทบาทและสถานภาพที่สำคัญในกระบวนการเศรษฐกิจโลก ดังจะเห็นได้จากข้อเขียนหรืองานวิจัยในเรื่องการลงทุนทางตรง ผลดีและผลเสียจากการประกอบกิจการของบริษัทข้ามชาติ ความขัดแย้งของประเทศ ผู้ส่งออกทุนที่เป็นประเทศพัฒนาแล้วและประเทศผู้รับการลงทุนซึ่งส่วนหนึ่งเป็นประเทศด้อยพัฒนา

ข้อเขียนหรืองานวิจัยส่วนมากมักจะวิเคราะห์ทางด้านเศรษฐศาสตร์ การบริหารและการจัดการในขณะที่ข้อเขียนหรืองานวิจัยทางด้านกฎหมายยังมิได้มีการศึกษาวิจัยอย่างแพร่หลาย และโดยเฉพาะในประเทศไทยข้อเขียนหรืองานวิจัยทางกฎหมายมักจะศึกษาในเรื่องการควบคุมการลงทุนทางตรง การส่งเสริมการลงทุนและการให้สิทธิประโยชน์ แต่การศึกษาทางด้าน การจัดโครงสร้างทางองค์กรของบริษัทข้ามชาติและผลทางกฎหมายในเรื่องความรับผิดชอบตามกฎหมาย ยังไม่มีการศึกษาวิจัยอย่างแพร่หลายมากนัก

ประเทศไทยเป็นประเทศที่จัดโครงสร้างทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และเป็นประเทศที่มีความเกี่ยวข้องกับการประกอบกิจการของบริษัทข้ามชาติในฐานะของผู้รับการลงทุนมาเป็น เวลามากกว่า 40 ปี ปัจจุบันสามารถส่งออกทุนหรือลงทุนในต่างประเทศได้แล้ว จึงมีความสำคัญและมีความเร่งด่วนอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาริชบริษัทข้ามชาติให้กระจ่างมากขึ้น

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์หลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบ และหลักการจำกัดความรับผิดชอบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจของบริษัทข้ามชาติ
2. ศึกษาและวิเคราะห์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักกฎหมายดังกล่าวนี้ ทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นจากทางทฤษฎีและปัญหานั้นทางปฏิบัติ
3. ศึกษาถึงแนวโน้มและพัฒนาการของการใช้หลักกฎหมาย และแนวโน้มในการแก้ไข

ข้อขัดข้องที่เกิดขึ้น ทั้งในระดับกฎหมายภายในและระดับกฎหมายระหว่างประเทศ

สมมุติฐานของวิทยานิพนธ์ เรื่องนี้

หลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดและหลักการจำกัดความรับผิด เมื่อบังคับใช้กับการประกอบธุรกิจของบริษัทข้ามชาติแล้วก่อให้เกิดปัญหาทางกฎหมายหลายประการ เนื่องจากเป็นหลักกฎหมายดังกล่าวมีข้อบกพร่องที่มีอยู่ในตัวเองหลายประการ

วิธีวิจัยที่จะใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ เรื่องนี้

- จะใช้วิธีวิจัยแบบการวิจัยเอกสารเป็นหลักในการดำเนินการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการทำวิทยานิพนธ์ เรื่องนี้คือ

1. ได้ทราบข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการประกอบกิจการของบริษัทข้ามชาติ
2. ได้ทราบปัญหากฎหมาย ทั้งกฎหมายภายใน และกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเรื่องความรับผิดของบริษัทข้ามชาติ
3. ได้ทราบถึงแนวโน้ม หรือความพยายามในระดับต่างๆ เพื่อเข้าถึงการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยกรอบของกฎหมาย
4. ได้ทราบกรอบหรือแนวทางในการวางหลักเกณฑ์และวิธีการทางกฎหมายภายในของไทย และได้ทราบกรอบ หรือแนวทางในการเข้าผูกพันของรัฐในระดับต่างๆของกฎหมายระหว่างประเทศ